

Vogelwaarnemingen – Regio Zuid Antwerpen augustus - oktober 2016

Luc Van Schoor - Vogelwerkgroep ARDEA

Dit 3-maandelijks verslag bespreekt, naast een bondig overzicht van de herfsttrektellingen, een selectie van de voornaamste vogelwaarnemingen.

Tijdens deze periode werden in het ARDEA-werkingsgebied in totaal 2115 vogelwaarnemingen ingevoerd door 102 waarnemers. In dit aantal zijn de waarnemingen van de vogels die tijdens de trektellingen over de Schelde en langs de Linkeroever (Burcht) vlogen, niet inbegrepen. De meest opmerkelijke hiervan worden wel vermeld in het soortenoverzicht.

Onder de waarnemers waren deze keer Maarten Mortier, Danny Jonckheere en Johan Claessens de koplopers met respectievelijk 291, 288 en 159 ingevoerde waarnemingen.

De recentste dagelijkse vogelwaarnemingen zijn steeds terug te vinden via de ARDEA website: www.hobokensepolder.be/vwardea/waarnemingen.html. Daarbij is jouw inbreng, hoe klein ook, altijd nuttig. Geef daarom je vogelwaarnemingen in op waarnemingen.be. Alvast bedankt voor de moeite.

De vogelfoto's bij dit verslag werden genomen door fotografen uit de ARDEA regio.

11de Herfsttrektelling Hobokense Polder – 9 september tot 5 november 2016

De algemeen aangekondigde telperiode in oktober werd dit jaar, dank zij de initiatiefnemer Maarten Mortier, aangevuld door 13 extra trektellingen: 9 tellingen in september en 4 in begin november.

Door deze verlengde telperiode steeg het aantal teluren tot ca 163, tegenover 77 uren tijdens de herfsttrektellingen van 2015. Vermits er gedurende ruim 2 x meer uren werd geteld, lag het aantal vogels bijna dubbel zo hoog als vorig jaar. Toch

Jaar	teluren	totaal aantal vogels	uurgemiddelde
2014	101	102.754	1100
2015	77	26.550	370
2016	163	51.735	395

leverden deze herfsttrektellingen nog niet de helft op van het aantal trekvogels tijdens een goed "trek-seizoen" (zie 2014). Bij de dagverslagen wordt slechts een gedeelte van de waargenomen soorten ingevoerd. Plaatselijke vogels, zoals o.a. zwarte kraaien, kauwen, Turkse tortels, kokmeeuwen, merels, kool- en pimpelmezen worden, tenzij expliciet vermeld, op de telpost Hobokense Polder niet meegeteld.

Na een hoopvolle "Eurobirdwatch" telling op 1 oktober met ruim 2000 vogels bij een lichte zuidenwind, kwam een oostelijke weercirculatie op gang die, bij voornamelijk hoge trek, weinig zichtbare vogels opleverde. De beste trekdag was ongetwijfeld 16 oktober, met een lichte ZZO wind en weinig bewolking, waarbij tijdens de simultaantelling bijna 14.000 vogels geteld werden. Vanaf 20 oktober draaide de wind via noord naar oostelijke richting en zwakte af, waardoor tijdens de laatste dagen van oktober in de ochtend regelmatig mist en nevel opkwam. Deze weersituatie bracht nauwelijks

vogeltrek teweeg. Ondanks dat er slechts op enkele dagen intensieve vogeltrek te zien was, brachten deze herfsttrektellingen 2 nieuwe vogelsoorten en een mooi lijstje aan dagrecords op:

Nieuwe soorten: roodpootvalk en zwarte ooievaar.

Nieuwe dagrecords:

grote gele kwikstaart	11 ex - 1 okt
veldleeuwerik	4242 - 16 okt
kolgans	273 ex - 6 okt
grote Canadese gans	202 ex - 11 okt
knobbelzwaan	9 ex - 6 okt
slobeend	18 ex - 4 okt
zwarte zee-eend	3 ex - 3 nov
goudplevier	15 ex - 1 okt

Soortenbespreking:

Binnen de ARDEA regio worden **grote zilverreigers** blijkbaar alleen langs de Schelde en Hobokense Polder waargenomen. Gedurende gans deze 3-maandelijkse periode werden in totaal een 60-tal waarnemingen ingegeven. Het betrof telkens 1 tot max 3 overvliegende vogels langs de

Kleine zwaan - Foto: Guy Borremans

Zwarte ooievaar - Foto: Joachim Pintens

telpost Hobokense Polder en 1 à 2 voedselzoekende exemplaren op het Broekskot.

Zoals bij zijn grotere familiegenoot bleef de waarneming van **kleine zilverreiger** beperkt tot de Scheldevallei en de Hobokense Polder. Terwijl meerdere kleine zilverreigers begin augustus in geschikte foeraargebieden in de grote omtrek (bv Noordelijk Eiland/Wintam, Blokkersdijk L-O, Kortbroek-Kruike) te zien waren, werd de eerste waarneming in de ARDEA regio pas op 20/9 opgetekend in de Hobokense Polder (MM). Nadien werd hier geregeld één overvliegende of pleisterende vogel waargenomen (LVS).

Vanaf half september vlogen regelmatig 1 tot max. 12 **lepelaars** langs de Schelde tijdens de trektellingen Hobokense Polder (LVS, MM, JP, GB). Op 2/10 pleisterden 2 ex op het Broekskot-Hobokense Polder (DJ).

Minimum 2 roepende **purperreigers** trokken op 23/9 's avonds over Edegem. Juiste aantal niet waargenomen wegens de duisternis (WVA).

Een solitaire **kraanvogel** vloog op 30/10 over de Hobokense Polder tijdens de trektelling (LVS, MM, BM) en ontlokte verderop in de Polder bij een 4de waarnemer als commentaar: "tot mijn grote verbazing opgemerkt terwijl ik in de boomtoppen scande op kleine bonte specht" (PB).

Op 24/8 vlogen 3 **ooievaars** over het UZA te Edegem (PH)

De **zwarte ooievaar** was gedurende de trekperiode een opvallende verschijning langs de Schelde en de omliggende gebieden. Eerst werden er op 5/8 3 vogels waargenomen die vanuit de Krui-

beekse Polder over de Schelde vlogen en vervolgens doorgleden richting Aartselaar (YDM). Het waren vermoedelijk dezelfde 3 vogels die op 8/8 over Kontich vlogen (RB). Op 19/9 werd tijdens de beheerwerken in de Hobokense Polder een juveniele vogel opgemerkt en gefotografeerd (SP).

Dezelfde vogel, op verschillende foto's herkenbaar door zijn besmeurde buikveren, pleisterde op 22 en 23/9 in de Hobokense Polder en werd mogelijk op 24/9 boven de Reukens-Aartselaar gezien (JE).

Later, op 27/9, pleisterde deze vogel eerst nabij de Express-weg in Zwijndrecht (LA) waar hij in de namiddag opvloog en 3 min. later boven Polderstad-Hoboken werd opgemerkt en gefotografeerd (GB). Op 5/10 tenslotte vloog een zwarte ooievaar (dezelfde juveniele vogel?) hoog zuidwaarts boven Burcht-LO tijdens de trektelling Hobokense Polder (LVS, MM, GB, DJ, JP).

Zoals elk jaar trokken de eerste **kleine zwanen** vanaf half oktober zuidwaarts.

Op 17, 18 en 22/10 vlogen er telkens 2 adulte vogels over de telpost Hobokense Polder (LVS). Deze zwanen pleisteren nadien op het Noordelijk Eiland Wintam (KDK en andere).

Tijdens de herfsttrektellingen Hobokense Polder vlogen de eerste groepjes **toendrarietgans** van het najaar langs de Scheldevallei (LVS): 8 ex op 16/10 - 25 ex op 9/10 11 ex op 16/10 - 88 ex op 18/10

Tijdens de trektellingen Hobokense Polder vlogen op 4 voormiddagen groepen **kolganzen** over met een totaal van 957 ex. (LVS): 6/10 273 ex - 7/10 267 ex 22/10 249 ex - 30/10 168 ex

2 **rotganzen** vlogen noordwaarts over de Schelde op 19/9 (MM).

Een wijfje **zomertaling** pleisterde op het Broekskot Hobokense Polder op 10/9 (LVS).

Een wijfje **middelste zaagbek** vloog op 8/10 over de Schelde richting Antwerpen (MM).

2 wijfjes **grote zaagbek** vlogen op

29/10 laag over de Schelde, richting NO, tijdens trektelling Hobokense Polder (LVS).

Op 30/10 vloog een wijfje **brilduiker** zuidwaarts over de Schelde langs de telpost Hob. Polder (MM, LVS).

Gedurende deze periode vloog de enige waargenomen **rode wouw** zuidwaarts over Hove op 5/8 (JD)

De **blauwe kiekendief** kwam als doortrekker 2 x in de kijker langs de telpost Hobokense Polder.

1 wijfje op 8/10 (LVS) en 1 juveniele vogel op 23/10 (LVS, MM, GB).

De **havik** werd 2 x waargenomen: op 23/9 dook een wijfje tussen houtduiven in de toppen van de bomen in het Schoonselhof langs de Moe-relei (CVH) en op 17/10 pleisterde een havik in de Hobokense Polder (WVG).

Doortrekkende **wespendieven** waren te zien van eind augustus tot eind september.

1 ex op 23/8 over Mortsels-Edegem (AV) - 1 ex op 8/9 over Hobokense Polder (MM) - 7 ex in één bel thermiekend samen met een slechtvalk op 12/9 over de wijk Koornbloem-Wilrijk (LVS) - 2 ex op 15/9 langs telpost Hobokense Polder (MM) - 1 ex op 27/9 over Oude Spoorwegberm-Wilrijk-Mortsels (DC)

Telkens 1 plaatselijke juveniele wespendif op 8/8, 30/8 en 9/9 in de Hobokense Polder (MM).

Overvliegende **visarenden** werden op 4 dagen waargenomen: 1 ex op 18/8 over Moretusburg-Hoboken (JP), 2 ex op 15/9 en 1 ex op 16/9 langs telpost Hobokense Polder (MM).

Een juveniele **roodpootvalk** vloog op 9/9 langs de telpost Hobokense Polder (MM) - zie foto.

Dit is de 3de bekende waarneming in de ARDEA regio. De vorige waarnemingen betroffen 2 x een vogel die over het Nachtegalenpark vloog: een wijfje op 9/5/2008 (SB) en 1 man op 13/5/2008 (SB, WDR).

Er vloog 2 x een **smelleken** langs de telpost Hobokense Polder: 1 ex op 1/10 (LVS, JC en JP) en 1 ex op

Roodpootvalk - Foto: Maarten Mortier

31/10 (BM). Een vermeldenswaardige waarneming buiten de ARDEA regio: een wijfje smelleken met een koperwiek als prooi knalden samen tegen een ruit van een 2de verdieping op de Sint-Andriesplaats/Antwerpen op 22/10 (WW, SVH) – zie foto.

Een **kemphaan** vloog langs de telpost Hobokense Polder op 16/9 (MM).

2 **regenwulpen** vlogen op 15/8 in de vroege ochtend over Edegem (LJ).

De eerste **goudplevier** vloog over Edegem op 25/8 (LJ). Een groepje van 15 goudplevieren vloog op 1/10 westwaarts over de Schelde tijdens de Eurobirdwatch trektelling (LVS).

Tussen 14 en 30/10 werd 4 x een **bokje** opgestoten in de Hobokense Polder: 3 x tijdens de beheerwerken langs de noordkant van het Broekskot (WM, AVL en DJ) en 1 x in de ochtendschemer langs de Scheldepolder bij de trektelpost (BM). Mogelijk ging het telkens over dezelfde vogel. Pleisterende bokjes foerageren meestal op moeilijk bereikbare moerassige stukken en worden, ook mede door hun camouflage, zelden waargenomen.

Twee juveniele **dwergmeeuwen** vlogen op 12/9 over de Schelde langs de telpost Hobokense Polder (MM).

Gedurende de maand oktober werd tijdens de trektellingen geregeld een

adulte **geelpootmeeuw** waargenomen langs de linker Schelde-oever (Burcht) of voorbijvliegend langs de telpost (LVS, JP, JC).

Het gaat vermoedelijk om dezelfde adulte vogel die vorig jaar in oktober langs de Schelde verbleef.

Een **velduil** vloog over de Hobokense Polder tijdens de trektelling op 16/10 (LVS, MM, BM, JS).

Een voedselzoekende **draaihals** pleisterde op 30/8 op Fort V-Edegem (MH).

De **kleine bonte specht** werd slechts in 2 gebieden opgemerkt. Op 22/10 1 ex op Fort VII (BH) en 1 ex in de Hobokense Polder (LVS). Op 27/10 1 ex in de Hobokense Polder (MM).

Vermits deze kleinste Europese specht meestal moeilijk waarneembaar is, hoog in de bomen, rijst de vraag of hij ook elders in de ARDEA regio voorkomt. Tijdens de voorbije jaren werd de soort bv. in het Uilenbos/Hove gezien of gehoord.

Op 22/10 werd een roepende **middelste bonte specht** aangetroffen op Fort VII te Wilrijk (BH).

Tijdens de nacht doortrekkende **tapuiten** pleisterden tijdelijk op volgende plaatsen: 2 ex op 12/9 nabij Kontichse Steenweg-Aartselaar (PH) en 1 ex op 4/10 in de Hobokense Polder (LVS).

Er werden in oktober minder **beflijsters** waargenomen dan vorige jaren (2014 - 2015).

Tussen 4 en 17/10 noteerden we slechts 5 exemplaren, uitsluitend in de Hobokense Polder (LVS, WM).

De **cetti's zanger** was in september-oktober te horen in de Hobokense Polder op min. 4 plaatsen: 2 op het Rallegat en 2 langs het Broekskot (DJ).

Waarnemingen van **grauwe vliegenvanger** zijn schaars in de regio, ook tijdens de trekperiode.

1 ex pleisterde in de Hobokense Polder op 10/9 (DJ, WM).

Er werden 2 pleisterende **bonte vliegenvangers** waargenomen tijdens deze trekperiode. 1 ex op 24/8 in een privétuin te Hoboken (MW), 1 ex op 18/9 op de grens Hove-Kontich (KM).

Er vlogen 3 **appelvinken** tijdens de trektellingen over de Hobokense Polder: 1 ex op 8 en 2 ex op 22/10 (LVS), 1 ex over Hove op 14/10 (KM).

Een mannetje **goudvink** vloog op 18/10 over de telpost Hobokense Polder (WDW).

In vergelijking met vorig jaar was **kleine barsijs** eerder schaars, met 2 x een overvliegende vogel op 26 en 29/10 in Hobokense Polder (LVS, WM). Mogelijk bracht het zachte weer minder barsijsen op doortrek.

Van half augustus tot eind oktober werden in totaal 33 overvliegende **kruisbekken** gezien, waarvan 2 ex over Moretusburg/Hoboken (JP), 16 ex langs telpost Hobokense Polder (LVS), 14 ex over Edegem (LJ) en 1 ex over Hove (KM).

Een **ortolaan** vloog op 1/9 over het grensgebied Kontich/Hove (KM).

Waargenomen exoten:

Grote Canadese gans en **Nijlgans**: de populaties van beide soorten zijn na een tijdelijke uitroeiing weer in opmars. Dat is ook te merken aan het aantal vogels dat, tussen twee foerageergebieden, langs de Schelde vliegt. Voor Canadese gans kan

dat per trektelling in oktober oplopen tot 200 ex.; voor Nijlgans liggen de maxima rond 100 ex.

Een **witwangfluiteend** zwom op een vijver langs de E19 te Edegem op 29/9 (GM) en 1 ex vloog roepend over de Hobokense Polder op 6/10 (MM, LVS)

Er pleisterden twee mannetjes **Carolina-eend** op 25/10 in Fort VI te Wilrijk (LS)

Mandarijneend: 1 man op 30/9 en 5/10 op Fort VI (JB, PBE). Van half tot eind oktober werden geregeld 1 tot max. 7 vogels gezien op Fort V en omgeving in Edegem (MH, PBE, LS, WVA, LJ)

Een man **goudfazant** zat op 13/8 in een privétuin van de wijk Vogelzang-Zuid Antwerpen (PB)

Halsbandparkiet: er werden gedurende gans de periode 1 tot max. 9 ex. waargenomen in de parkgebieden en omliggende wijken in Zuid-Antwerpen, Hobokense Polder en Hoboken, Steytelinckpark en Groen Neerland-Wilrijk, Edegem, Hove en Aartselaar (JSI, MM, KP, PH, WVS, RD, WDW, DJ, BM, WM, MW, LJ, MH, LB)

Een **grasparkiet** vloog over Edegem op 23/8 (LJ)

Waarnemers:

AV Anton Veters
 AVL André Van Langenhove
 BH Bart Hoeymans
 BM Bert Mertens
 CVH Christopher Van den Haute

DC Dirk Collin
 DJ Danny Jonckheere
 GB Guy Borremans
 JB Jozef Bafort
 GM Gunther Moens
 JC Johan Claessens
 JD Julien Dua
 JE Jan Eulaers
 JP Joachim Pintens
 JSI Jos Simons
 JS Gilbert Smet
 KDK Kris De Keersmaecker
 KM Koen Maes
 KP Kris Peeters
 LA Luc Audenaerde
 LB Ludo Benoy
 LJ Leo Janssen
 LS Louis Schramme
 LVS Luc Van Schoor

MH Marc Hofman
 MM Maarten Mortier
 MW Mia Willekens
 PBE Paul Bender
 PB Pierre Blockx
 PH Peter Hofman
 RB Raf Beyers
 RD Ronny Deckers
 SB Stijn Baeten
 SP Steffen Peelmans
 SVH Stella Van Hofstraeten
 WDR Wout De Rouk
 WDW Walter De Weger
 WM Wim Mertens
 WVA Wouter Van Assche
 WVG Wouter Van Gasse
 WVS Walter Van Spaendonk
 WW Wout Willems
 YDM Yente De Maesschalck

Twee raamslachtoffers: Smelleken en koperwiek - Foto: Stella Van Hofstraeten

Stadsvogels

Tekst: Joris Van Reusel

Op onze druk bijgewoonde herfstmeeting in september (bijna 50

aanwezig) bleek dat onze vogelwerkgroep overstroomt van boeiende activiteiten, enthousiaste vogelaars en nog meer interessante vogelwaarnemingen en kennisvergaring, maar dat het onze actieve kern drastisch ontbreekt aan voldoende tijd om alles georganiseerd, gecommuniceerd, uitgevoerd, verslagen en gerapporteerd te krijgen.

We ondernamen een po-

ging om alle onderzoeken, tellingen, initiatieven, projectjes,... waaraan ARDEA het voorbije jaar werkte op een lange namiddag aan het publiek te presenteren, maar in ons enthousiasme kwamen we onszelf én de gong tegen zodat we niet rond geraakten met onze 'praatjes' (zoals men dat in Nederland noemt). Snel na die hectische middag staken we de koppen bij elkaar om onszelf kritisch te evalueren, en een beter opzet voor volgend jaar op te stellen. De hoop is er dat dat moet lukken. Maar een welbepaald pijnpunt

geraakt moeilijk opgelost: we willen te veel doen. De reden hiervoor is simpel: omdat er zoveel te doen valt op het vlak van vogelonderzoek en -bescherming, ja ook in onze verstedelijkte regio. Het wat overladen programma van die 24e september toonde dat ook aan.

We kregen verhalen te horen over steen-, bos- en kerkuilen, over zwaluwen en kieviten, over toren- en slechtvalken, over halsbandparkieten, waterpiepers en braamsluipekers, over kleine bonte spechten en grote zilverreigers, ... te veel om op te noemen maar toch indrukwekkend qua avifaunistische diversiteit in ons werkingsgebied.

Uiteraard is er buiten de stad nog zo veel meer te zien, maar dichtbij vliegt er ook nog heel wat moois rond. De mooie waarnemingen van de herfsttrektellingen op de Trektelpost HP, die van eind september tot medio november weer door een fijn aantal tellers werd bemand, illustreren het nogmaals: roodpootvalk, zwarte ooievaar, pestvogels werden als nieuwe soorten genoteerd (waarnemer: M. Mortier, maar zie ook het trimestrieel Vogelverslag van L. Van Schoor). Niet geheel toevallig zette Sovon Vogelonderzoek Nederland het thema Stadsvogels centraal op haar jaarlijkse studiedag, afgelopen november (waarop we met 3 Ardea-vertegenwoordigers present waren). De wereldwijde snelle groei van de stedelijke omgeving noopt hoe dan ook tot meer en beter onderzoek naar het voorkomen en gedrag van vogels in de stad. Succesvolle acties omtrent huismussen, gierzwaluwen, meeuwen, roof- en zangvogels maar ook stedelijke scholeksters werden er gepresenteerd, en daar kunnen we zeker heel wat van leren. (Raadpleeg zeker eens de bijhorende publicatie op sovon.nl/vogelbalans).

En het ondersteunt ons nogmaals in onze overtuiging dat we met onze vogelwerkgroep op het goede spoor zitten, en in Vlaanderen zelfs mee vooruit zijn op het vlak van stadsvogelprojecten en 'urban birding'.

De komende maanden zullen we weer opnieuw het stedelijk veld in trekken om winterwatervogels en

Visdiefje - 3de prijs Ardea fotowedstrijd - Kathy De Lange

halsbandparkieten te tellen, uilenkasten te hangen en controleren, en richten we ons in het bijzonder op de middelste bonte specht.

Met een 'mibos'-infoavond en enkele monitoringstochten trachten we beter beeld te krijgen op het voorkomen van deze bijzondere spechtenssoort in onze stedelijke park- en bosgebieden.

We blijven de fascinerende stedelijke reigerkolonie in het Schoonselhof volgen (nieuwsgierig naar de impact van de groenbeheerswerken), We kijken uit naar hoe het gaat met 'onze' slechtvalken én we gaan voor het eerst het (minder stedelijk) Uilenbos in Hove onderzoeken op de broedvogels. Dit op aanvraag van de gemeente Hove, een mooi voorbeeld van hoe burgeronderzoek direct kan worden ingezet bij lokaal beleid.

De komende lente trekken we natuurlijk ook weer naar enkele vogelrijke gebieden buiten de stad (Zeeland, het Netegebied en het Zwin), niet te missen vogelexcursies. De voorjaarstrekellingen organiseren we de komende lente een keertje niet (te matige resultaten en focus op andere projecten), maar samen met u stellen we vast dat het toch al weer een druk nieuw jaar dreigt te worden.

Daarom bij deze een warme oproep

aan alle vogelliefhebbers om actief mee de handen uit de mouwen te steken, ook bij de organisatie van onze vogelwerkgroep. We zijn natuurlijk Sovon niet, maar met hoe meer tellers, onderzoekers, helpers en initiatiefnemers we Ardea kunnen uitbouwen, hoe beter we de vogels in onze (stedelijke) omgeving kunnen helpen.

Wie zich geroepen voelt, is meer dan welkom, en geeft best een seintje via onze webstek of mail. Het begin van het nieuwe jaar is een prima moment om uw vrijwilligerskriebels los te laten, en nog een keertje goede voornemens te maken.

Hopelijk tot binnenkort, en met de allerbeste wensen voor een geweldig nieuw vogeljaar, namens de Ardeakern.

PS: Graag vermelden we nog de uitslag van onze fotowedstrijd 2016: winnaar Guy Borremans haalde het met een prachtige opname van een ralreiger, voor René Heylen (papegaaiduikers) en Kathy De Lange (visdiefje). Van harte proficiat aan de laureaten, en met veel dank aan alle deelnemers en de deskundige juryleden.

Winnende foto: zie voorkaft
Tweede prijs: zie kleurenblz.27
Derde prijs: op deze bladzijde